

The Project Gutenberg eBook of A tanító / Pompei utolsó éje, by Ákos Horváth and Andor Kapos

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: A tanító / Pompei utolsó éje

Author: Ákos Horváth

Author: Andor Kapos

Release Date: October 17, 2009 [EBook #30277]

Language: Hungarian

Credits: Produced by Tamás Róth and the Online Distributed Proofreading Team.

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK A TANÍTÓ / POMPEI UTOLSÓ ÉJE ***

KAPOS ANDOR

A TANÍTÓ

EGYFELVONÁSOS SZINJÁTÉK

HORVÁTH ÁKOS

POMPEJI UTOLSÓ ÉJE

EGYFELVONÁSOS VERSESTRAGÉDIA

MODERN KÖNYVTÁR

SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

35. SZÁM

BUDAPEST, 1911

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA KIADÁSA

[Pg 6]

Költeni annyi, mint ítélőszéket
tartani önmagunk fölött.

(IBSEN)

A szerzők minden jogot, az előadás és fordítás jogát is, fentartják maguknak. »A tanító« előadási joga Valentin Lajos színházi ügynöksége útján szerezhető meg. »Pompeji utolsó éje« előadási joga a Modern Könyvtár Szerkesztősége útján szerezhető meg.

A MODERN KÖNYVTÁR SZERKESZTŐSÉGE:

VIII. KERÜLET, VAS-UCCA 15/b., I. EM. 18.

TELEFON: 6-89

[Pg 7]

A TANITÓ

EGYFELVONÁSOS SZINJÁTÉK

IRTA: KAPOS ANDOR

[Pg 8]

SZEMÉLYEK

JÁNOS tanító
IDA felesége
RIZA leányuk
JENO fiuk
KATICA

Először adták a Kamarajáték-Szintársulatban 1911. Február 18-án

[Pg 9]

Szoba. Egyszerű butorok. A jobboldalon könyvespolc: könyvekkel és irkával megrakva. A baloldalon ruhaszekrény, melléje támasztva nádpálca. Középen asztal, rajta gyufatartó; körülötte székek. Egy nagy karosszék. Pamlag a balszögletben, közel a fenékfal egyik ablakához. A pamlag előtt kis kézimunka-asztal. Jobboldalon ajtó, mely a szoba bejárata az udvar felől jövőknek. A baloldalon ajtó, mely a másik szobába vezet. A fenékfalon 2 ablak becsukott üvegtáblákkal. Kivül rájuk hajol a ház elé ültetett akác sor, tele virággal. Ha az ablakok nyitva vannak, kissé kihajolva, akácvirágot lehet tépni.

Idő: Ma, ebédután, egy szép tavaszi napon. Az ablaküvegeken azonban csak megtörve és homályosan verődik be a napsugár

János, Ida és Riza

JÁNOS (minden mozdulatán, a hangján és a gesztusain meglátszik, hogy életét az iskolapadok, szepegő diákok között töltötte. Megszokta a parancsoló hangot és a föltétlen engedelmességet. Otthon is pattogó modorban beszél. De a nagy hang mellett, mégis csak egy megkopott, szürke, szegény kisvárosi tanító. Körülbelül 45 éves. Házikabát van rajta. Fel-alá járkál): Riza, már megint regényt olvassz!

[Pg 10]

RIZA (fiatal leány, 15 év körül; mintha az apja nem is hozzá szólna: tovább olvas).

JÁNOS (haraggal): Ide hallgass! (Odalép hozzá és orra előtt becsapja a könyvet.)

RIZA (durcásan és kelletlenül ránt egyet a vállán): Apa! Mit akarsz tőlem?

JÁNOS: Azt, hogy ne olvass mindig szerelmi regényeket. (Szaglász. Észreveszi Riza zsebkendőjét a könyv mellett.) Már megint parfüm. Nem megtiltottam! (Rácsap a zsebkendőre, de)

RIZA (hirtelen felugrik és elkapja előle): Emlék! Nem adom! (Elfut.)

JÁNOS (utána akar rohanni): Adod ide rögtön!

IDA (ki eddig a pamlagon ülve kézimunkázott a munkaasztal előtt, most abbahagyja a munkát. Egyszerű, igénytelen asszony, ki a gondoktól és nélkülözésektől hamar megöregedett. De hangjában, modorában benne van, hogy valaha leánykorában nemcsak jobb napokat látott, hanem jó nevelést is kapott. Megszólal csöndes, szelid szemrehányással): De János...

JÁNOS (most már az asszony ellen fordul): Mi az? Tán a nevelési elveimet kifogásolod?

IDA: Én nem kifogásolok semmit... (Riza felkapja a könyvet és anyja szavai közben lábujjhegyen beoson a baloldali szobába; az ajtót nyitva hagyja) csak ezt a szegény lányt sajnálom.

JÁNOS: Hallgass! (Becsapja az ajtót, amelyen Riza távozott.) Nem csoda, ha nálunk a szülői tekintély teljesen elvész!... Hol van Jenő?

IDA: Kint játszik szegényke...

[Pg 11]

JÁNOS (hogyan a gyereket behívja, kitárja a jobboldali ajtót, tavaszi verőfény hatol be a szobába): Jenő!...

IDA: Ne bánts! Jót tesz neki a friss tavaszi levegő.

JÁNOS (az ajtót becsukja): Persze tavaszi levegő, meg parfüm, meg batiszt-zsebkendő, meg szerelmi regény kell a gyerekeknek... te ezekkel akarod jó erkölcsökre nevelni őket...

IDA: No, no... mi sem voltunk jobbak. Emlékezzél csak a régi jó időkre, mikor még te is szerelmes leveleket írtál.

JÁNOS: Eh! Már megint e gyerekes léhaságokat juttatod eszembe...

IDA: Az is léhaság,—ugy-e János—hogyan valaha én is fiatal voltam? (sóhajtva) Mindketten fiatalok és szerelmesek...

JÁNOS (kitörve): Az ég szerelmére, elég már! (Egy hanggal lejjebb) Egyéb se kell, mint az, hogy a gyerekek is meghallják! Hát illik ez hozzánk öregekhez?

IDA: Nem illik... és mégis olyan jól esne ez örökös pattogás helyett egy-egy jó szó, onnan a szivedtől hozzám...

JÁNOS (kitörve): Hallatlan!

IDA (nagyon szomorúan): Hallatlan, mert ugyanis hiába. A rossz szokáson megtörik a legjobb akarat. (Ránéz Jánosra, szinte várva, hogy újra rápírtson, de János nem felel; kis szünet; aztán nagyon melegen) Köszönöm, hogy ez egyszer nem torkoltál le... oly jól esik már a csöndességed is... meglásd, megjön majd a többi is... (János mintha újra ki akarna törni; hogy ezt megelőzze, nagyon hirtelen és gyorsan) No nem a gyermekek előtt... Ő előttük maradjunk csak továbbra is kimérték, szigorúak, tökéletesek... De amikor egyedül vagyunk... úgy mint most: miért ne lehetne úgy, mint régen, mikor még mindketten fiatalok voltunk?! (Ránéz; szünet.)

JÁNOS: Hát mit akarsz?

IDA: Csókolj meg!

JÁNOS: Pszt! (Az ajkára teszi a mutatóujját és lábujjhegyen odalopódzik a szobaajtóhoz) Riza itt van a szobában és Jenő bizonyára itt ólálkodik az ablak előtt. (Kinéz az ablakon.) Nem szeretném, ha valami erkölcstelenségen... [Pg 12]

IDA (fájdalmas tiltakozással): Ez erkölcstelenség?

JÁNOS: Amilyenre most te vágyol: az! De hát nem akarom rontani a kedved. (Odaáll a munkaasztalhoz) De gyorsan!

IDA (ki eközben egy szomorú könnyet törölt ki a szeméből; most már nagyon hidegen): Köszönöm... igazad van... itt az ideje, hogy lemondjunk minden erkölcstelenségről.

JÁNOS (kapva a szón): Helyes... én már ezt régen beláttam. És elhíheted nekem, ha az utcán megyek és szoknyasuhogást hallok...

IDA (kézimunkázik; munkájáról nem tekint fel): Csak a sikkes hölgyek szoknyája suhog...

JÁNOS (meghökkenve): Hát persze... a tied nem suhog.

IDA: Riza lányunké sem, pedig a kis fruska be nagyon szeretné...

JÁNOS: Ne is suhogjon... Ez a suhogás az erkölcstelenség előszele, ettől vadulnak a férfiak!

IDA (hirtelen ránéz): Hát ezt honnan tudod?

JÁNOS (habozva): Honnan...?.. én?... hát valahol olvastam.

IDA: Szerelmi regényben... mi?

JÁNOS: Nem regényben olvastam... de hát ez ugyanis mellékes.

IDA: Gondolod?

JÁNOS (bizonytalanul): Igen... (hirtelen nagyon gyorsan) Én csak említettem a női szoknyasuhogást, mert még ez se juttat sohase eszembe nemtelen gondolatokat.

IDA (nagy nyomatékkal): Nem is volna méltó hozzád!

JÁNOS (nagyot nyel): Látod, édes Ida, most igazat mondtál! (Szünet.) Pedig néha, a tanítványaimnál, szóba kell állnom nagyon szép asszonyokkal is, de akármilyen szépek...

IDA (sóhajtva): Fiatalok és gondtalanok... Ez a kettő együtt a legjobb szépítő szer... valaha én is ilyen voltam...

JÁNOS: Becsületszavamra, akkor te voltál a legszebb!... De ha már ennek vége van... azért ne bándd! Ma más a tartalma az életednek. Kötelességeid vannak. [Pg 13]

IDA (szomoruan): Kötelesség! Csufabb szó nincs a világon. Megöli lelkünket, eltemeti emlékeinket...

JÁNOS: Az, én kötelességem nem öli meg a lelkemet... az én kötelességem: a hivatásom. Lélekemelőbb hivatást el se tudnék képzelni, mint e város gyermekeinek a nevelését...

IDA: Kemény vasfegyelemmel és még keményebb nádpálcával!

JÁNOS (a karját összekulcsolja, metsző érdességgel): Ida! Mondd: panaszkodott tán neked valaha valaki, hogy én gyerekkorában a hátán végigvertem?

IDA: Nem. A volt tanítványaid, az alispántól az adóvégrehajtóig, sokkal magasabban vannak, semhogy hozzám leereszkedjenek és előttem panaszkodjanak. De ha maradt valami kellemetlen emlék bennük, ezt, édes János, neked száz tüszurással visszafizethetik. Hiszen nem kell egyéb, mint csak egyetlenegyszer elfelejtsenek neked köszönni...

JÁNOS (kitörve): Ezt nem lehet elfelejteni! Mert nem felejtenek el a szép asszonyoknak köszönni?

IDA: Mert a szoknyájuk már messziről suhog...

JÁNOS (hirtelen megakad, de aztán mintha nem hallotta volna): Hát szabad velem szemben ezt a kalapbillentést csak úgy egyszerűen mellőzni? Hiszen én nemcsak ütöttem őket, én tanítottam is őket.

IDA: És még sem a tanító fontos, hanem az iskola. És ez megvolna te nélkülöd is. Legfeljebb más tanitana. Tán nem oly energikusan, de azért valószínűleg ép oly eredménnyel...

JÁNOS: Ohó! Az eredményben én vagyok az első. Nálam az év végén soha sincs rossz tanuló!

JENŐ (kívülről megzörgeti az egyik ablakot és bekiált): Riza! Siess! Jönnek a lovasok!

IDA: És Biró Katica?

JÁNOS: Az kivétel. De miért emlited ép Biro Katát?

IDA: Mert ép most lovagol erre.

[Pg 14]

RIZA (megjelenik a baloldali ajtón és átfut a szobán a jobboldali ajtó felé).

JÁNOS: Hova?

RIZA (az ajtónál egy pillanatra visszafordul): Megnézem a Katicát! (Sarkon fordul és kiszalad.)

JÁNOS (utána kiált): Gyere vissza!... Mit nézel azon a rossz tanulón? (Idához) Hát akkor csoda, ha ez a lány romlik...? Ilyen izlés!

IDA (mosolyogva): Sőt nagyon jó izlése van. Galambszeginé Biró Katica nemcsak a leggazdagabb asszony, hanem a legszebb és legsikkesebb asszony...

JÁNOS: Mit használ szegénynek, ha olyan buta...

IDA: Dehogyan buta...

JÁNOS: Sohase tudta a leckéjét...

IDA: És ez a fokmérője az okosságnak? Te, kedves János, mindig tudtad a leckét, de azért kívüled is vannak még okos emberek a világon. Például Katica, ki olyan okosan ment férjhez.

JÁNOS: Ez az egy, amihez értett, hiszen mindig táncon, fiatal emberen, léhaságon járt az esze...

IDA (sóhajtva): Bár csak a mi Rizánk is ilyen okosan léha volna! Mindenesetre nem árt, ha minél többet van Katica társaságában. Ez az édes teremtés olyan jó hozzá. Szívesen látja magánál, becézi, szereti, könyveket ad kölcsön neki...

JÁNOS: Micsoda...? Hát ezt a szerelmes regényt is ő tőle kapta?

IDA: Igen.

JÁNOS: Hát ez a Kata a Riza megrontója?

IDA (bosszankodva): Mért nem mindjárt Káti?... Nem a cseléded, hogy Katának nevezd!

JÁNOS: Mért...? Ez a becsületes neve. A keresztlevelében így van.

IDA: De senki sem hívja így...

JÁNOS: Bánom is én! Én a tanítója voltam és nem az udvarlója! Azt meg nem éri, hogy én Katinkának, Katóknak, vagy pláne Katicának hívjam.

[Pg 15]

(Kint éktelen, folyton közeledő sirás hallatszik.)

IDA (ijedten feláll): Istenem!... Ez a Jenő hangja!... Mi történt? (Az ajtóhoz szalad.)

JÁNOS: Bizonyosan valami huncutságon rajtavesztett...

IDA (eközben felrántja az ajtót, melyen folytonos sirás közepette betámolyog Jenő. Utána Riza).

János, Ida, Riza, Jenő

JÁNOS: Ne bógj!

JENŐ (folyton bógve, az anyja szoknyáját huzogalva): Anyuskám, rám ütött... ugy fáj...

IDA (ijedten): Hol?

RIZA: Ugy kell neki! Minek ugrált a ló előtt!

JENŐ (folyton bógve): Hazudsz!

IDA: A Katica...?

JÁNOS: Bíró Kata merete volna?

RIZA: Jól tette... Jenő kezében kő is volt...

JENŐ: Nem igaz!

JÁNOS: Csend legyen! (Idához) Nos, mit szólsz hozzá, meg merete ütni a fiunkat, a mi fiunkat ez a Kata... Pardon: a te kedves Katicád!

IDA: Hallottad, hogy a lova előtt ugrált.

JÁNOS: Akármit tett, neki nincs joga megütni!

JENŐ (hangosabb jajgatással): Édesapám, ugy sajog a karom!

JÁNOS: Ne bógj, mert rád ütök!

IDA (szelid gunnyal): Te is ráütsz... szép.

JÁNOS: Nekem szabad! Mert én apja és tanítója vagyok.

IDA: De hátha nem ismerte meg a fiunkat?

JÁNOS: Akkor is láthatta róla, hogy uri gyerek! (Odamegy a ruhafogashoz.)

IDA: Hova mész ilyen korán?

JÁNOS: A Katához! Megleckéztetem... tudom Istenem!

[Pg 16]

IDA: Elkéssel az iskolából.

JÁNOS (megnézi az óráját): Van még egy félórám. Onnét egyenesen az iskolába megyek. Jenő!

JENŐ (ujra kezdi a sirást): Édesapám.—Ugy megütött, pedig uri gyerek vagyok. Rám csak édesapámnak szabad ütni!

JÁNOS: A nádpálcát...

JENŐ (nagyot sikoltva): Ne bántson!

JÁNOS (mosolyogva folytatja):...hozd majd el az iskolába.

JENŐ (félíg nevetve, félíg sirva): I... igen... igen. (Abbahagyja a sirást, a nádpálcát felkapja és nagyokat suhogtat a levegőben.)

RIZA: Maradj veszteg! Még kiütöd a szememet... (El akarja venni tőle a pálcát.)

IDA: Hát érdemes ezért a vásott fiuért?

JÁNOS: Nem miatta, hanem én miattam érdemes... Aztán meg a Riza miatt is... Ez nem mehet így tovább!

IDA (ijedten): Csak nem akarod Rizát eltiltani tőle?

JÁNOS: Most nem érek rá veled tárgyalni! (Leveti a házikabátját.)

IDA: Várj! Kiadom a szalónkabátot... (Kinyitja a ruhaszekrényt.)

JÁNOS (mogorván): Minek?

IDA: Mert Katicához ebben a kopott kabátban be sem eresztenek. (Kiveszi a kabátot.)

JÁNOS: Azt szeretném látni!

IDA (miközben a szalónkabátot Jánosra rásegíti): Azóta, hogy utoljára náluk voltál, új cselédek vannak. Az inasoknak a kopottságoddal nem imponálsz.

JÁNOS (kelletlenül magára huzva a szalónkabátot, belenyul a zsebébe, kihuz egy már használt zsebkendőket).

IDA: Adok tisztát. (Átada a szekrényből egy fehér zsebkendőt.)

JÁNOS (elteszi, a ruhafogásról ép le akarja venni a felöltőjét, mikor)

[Pg 17]

RIZA (ki az ablak mellett áll; nagy meglepetéssel): Anyuskám... Katica ép most lépett be az udvarra... Ide tart. (Ki akar elébe szaladni.)

JÁNOS (stentori hangon): Itt maradsz! Menj be a másik szobába!

JENŐ (eközben nagy ijedtséggel beszalad a szomszéd szobába és onnét kiabál): Ne higgyen, édesapám, a Katica néninek... Én nem bántottam...

RIZA: Nem! Látni akarom az aranyost... Anyuskám, a lovagló kosztüm van rajta...

IDA: Majd aztán, Rizám... Előbb öltözzünk át. (Mindketten balfelé mennek.)

JÁNOS: Mig nem hivlak benneteket, hagyjatok magunkra. Beszélni akarok a fejével!

IDA (miközben az ajtót behuzza): Meg a szemével...

JÁNOS: Rá se nézek... (Kopogtatás; mogorván) Szabad!

János és Katica

KATICA (kinyitja az ajtót, belép és aztán az ajtót behuzza maga után. Nagyon szép és vidám asszony. Elegáns lovagló ruha van rajta. Kezében lovagló pálca. Kissé félénken és elfogódva áll meg a küszöbnél): Jó napot, tanító ur!

JÁNOS (nagyon komoran, másfelé tekintve): Nincs jó napom, Kata! Ami volt, azt ugyancsak elrontotta! (Rámutat a karosszékre, de még mindig nem néz rá.)

KATICA (nem ül le, hanem továbbra is a küszöb mellett állva marad): Kérem, ép azért jöttem, hogy mindent jóvátegyek. A lovászom említette, hogy a Jenőke volt...

JÁNOS: Akire rávágott... az én fiam... a volt tanítójának a fia! (Még mindig nem néz rá.)

KAGICA: Bocsásson meg, kedves tanító ur, de nem tudtam, hogy ő volt. Már olyan régen nem láttam, pedig gyakran kértem Rizácskát, hogy hozza el hozzám... (Nagyon kedvesen) De a maga kedves, bájos kis lányához igazán gratulálok, tanító ur!

[Pg 18]

JÁNOS: Mielőtt Riza lányomról, erkölcséről... érti, Kata: nem a szépségéről, hanem az erkölcséről, aggodalmairól és a rossz példáról beszélnék...

KATICA (eközben vidám nevetéssel befogja a füleit): Juj!... Tanító ur még mindig a régi...

JÁNOS: Elég baj, Kata, hogy maga is a régi. Heveskedését is rakoncátlan természetének tulajdonítom. Itt volna már a legfőbb ideje, hogy gyerekes pajkosságairól leszokjon! (Fel-alá járkál.)

KATICA (eltitkolt mosollyal): Köszönöm a leckét, tanító ur. Megérdemlem, de tessék elhinni, nagyon hirtelen történt. Jenőke a lovam előtt ugrándozott...

JÁNOS (nagyon hirtelen): Az is csirkefogó!

KATICA (mosolyogva): Az sem az, tanító ur!... De hát a lovam nyugtalankodni és horkantani kezdett...

JÁNOS: A fiam azt mondta, hogy csak nézte magát... (Kitörve) De mi az istencsudát néz magán? (Ránéz.)

KATICA (észrevéve, hogy János rajta felejtette a tekintetét; kacéran mosolyogva): Azt, amit más... De, ha csak báméskodott volna...

JÁNOS (folyton ránéz): A fiam nem báméskodik...

KATICA (mosolyogva, célzással): A fia nem... (Szünet.) Mondom: ha csak báméskodott volna, azt se én, se a lovam nem bánta volna... Ehhez már mindketten hozzászoktunk, mert tudja, kedves Tanító ur, ebben a kis városban minden ember báméskodik...

JÁNOS (észretér, hirtelen másfelé tekint): Ne panaszkodjék azon, ami magának jól esik...

KATICA: Ez nem jól esik...

JÁNOS: Micsoda?

KATICA: Hogy nem néz a szemembe...

JÁNOS (kitörve): Kata! Velem ne kacérkodjék! (Ránéz, halkabban) Velem ne kacérkodjék.

KATICA: Nem. Csak szeretem, ha szemembe néznek... Mondom: Jenőke kissé többet ugrándozott a kelleténél és ép a lovam lábai előtt. Rászólni már időm se volt. Meginogtam a nyeregben és hogy le ne essek, a pálcámmal kellett eltávolítanom... És mégis annyira bánt heveskedésem, hogy ki sem mondhatom. De most itt vagyok, hogy kiengeszteljem és megkérdjem tőle: milyen játékszert vegyek neki...

[Pg 19]

JÁNOS: Semmi szükség fájdalomdíjra!

KATICA: Fájdalomdíjra...? Játékszert csak vehetek a fiának?

JÁNOS: Hogy vérszemet kapjon az a gaz semmirekellő és legközelebb újra a lova elé szaladjon?

KATICA: Ugyan... Jenőke nem rossz gyerek. Most is csak örömeiben ugrált, mert nőt látott lovagolni.

JÁNOS: Hát szabad egy uri gyereknek az utcán ugrálni?

KATICA: Ezért szegényke már megbűnhődött... Ugy-e nagyon megütöttem?

JÁNOS: Jobban is rávágthatott volna!

KATICA: Tessék?

JÁNOS (észretér): Ugy értem, Kata, ha már egyszer ráütött, hát jobban is rávágthatott volna... Nekem nem is az fáj...

KATICA: Tudom... az csak a Jenőkének fáj...

JÁNOS (hogyan zavarát elleplezze, erősen pattogva):...hanem az, hogy egy volt tanítványom merte a kezét az én fiamra emelni...

KATICA (kérlelve): De tanító ur!

JÁNOS: Kérem. Most én beszélek. De ha csak ez volna az ön rovásán...

KATICA (tetetett ijedtséggel): Jesszusom... más is?

JÁNOS: Igen... Kata... ne nevéssen! Tudja meg, hogy Riza lányomra nagyon rossz hatással vannak az ön léha erkölcsi...

KATICA: Ez már sok a jóból, tanító ur!... Az én léha erkölcsöm... mondja: miért sérteget engem?

JÁNOS: Mert megérdemli... (Farkasszemet néznek.) Erkölcstelen és szemérmetlen regényeket kölcsönözget neki...

[Pg 20]

KATICA: Pardon! Ebből csak az igaz, hogy irodalmi nivón álló regényeket küldök neki... Hát ez olyan nagy bűn...? (Türelmét veszítve.) De maga még mindig úgy beszél velem, mintha a tanítványa volnék... Ez még se járja!

JÁNOS (meghökkenve): Kérem... kérem... De azt csak nem tagadja, Kata, hogy—az ön alsószoknyája is suhog... Ne feleljen, kérem... Ha tagadja, úgy se hiszem el... hanem menjen... tegyen egy pár lépést... mondom: tegyen egy pár lépést,

KATICA (ránéz, elkacagja magát és aztán szoknyáját sikkesen összefogva, Jánost körbe járja).

JÁNOS (diadalmasan): Ugy-e suhog? (Ránéz Katica lábaira éhes férfivággal.) Hogy suhog... nagyon suhog...

KATICA (vidám kacagással): Hogy ne suhogna... a zsuponom selyemből van... De mit bántja ez a tanító urat?

JÁNOS (egyszerre észretér): Hogy ne igen suhogtassa Riza előtt...

KATICA (gunyos kacagással): Inkább maga előtt, ugy-e kedvesem? (Ujra felfogja a ruhát és körbe járja Jánost.)

JÁNOS (hirtelen befogja a füleit, de szemeit annál jobban kimereszti Katica lábaira): Én előttem hiába suhogtatja. (Bármennyire szeretné Katica lábait tovább bámulni, erőt vesz magán és elfordul. Nagyon határozatlanul) Most pedig megtiltom... érti Kata: megtiltom, hogy tovább is rontsa Riza erkölcsét...

KATICA (hirtelen eléje kerül): És a maga erkölcsét?

JÁNOS (nem bír soká a szemébe nézni; elfordul): Az enyémet... maga, Kata...? Soha... Kata... soha!

KATICA (kacagva): Én soha?! (Odalép az ablakhoz és lovaglópálcájával kilöki az ablaktáblákat. Ragyogó fényözön árad be, mely fényes világossággal előnti, az egész szobát.)

JÁNOS (hirtelen megfordul és alig tud betelni Katica nézésével, aki a ragyogó tavaszi napsugárban hódítóan bájos jelenség; egészen más hangon): Mit csinál...?

[Pg 21]

KATICA (kacagva): Már mint a léha Kata? Kicsit elrontja a maga erkölcsét...

JÁNOS (nagyon bizonytalanul): Mondtam már: soha... remélem, elhiszi, Katinka?

KATICA (pajkosan kacag): Hogyne... hiszen a buta és rossz tanuló Katának mindent el kell hinnie, amit a tanító bácsi mond. (Közben leül a karosszékbe, az asztal mellé. Minden mozdulatából látszik, hogy most már kacérságának minden hódító fegyverével harcba száll. Jobb lábát a balon átveti és lovaglópálcájával ütügeti a lábát; közben szemeit le nem veszi a tanítóról, ki láthatólag nagy zavarban van. Közben kivesz a zsebéből egy ezüst cigaretta-tárcát, kinyitja és megkínálja cigarettával Jánost.)

JÁNOS (miközben leül Katicával szemközt): Köszönöm, Katinka... nem dohányzom.

KATICA: Pedig nagyon gyöngé... (Kivesz egyet és a fogai közé dugja.) No gyújtson rá... az én

kedvemért.

JÁNOS (zavartan mosolyogva kivesz egy cigarettát; a gyufatartón meggyújt egy szálát, udvariasan Katicának nyújtja. Katica cigarettája ég, de János gyakorlatlan dohányos létére nem tudja már a cigarettáját ugyanavval a gyufával meggyújtani. Félt, hogy megég az ujjá, Katica kacagása közben eldobja. Aztán új gyufára akar gyújtani.)

KATICA: Hagyja csak. Itt az én tüzem. (Feláll és áthajol az asztalon. János feléje hajlik. Egy pillanatra szemeik egymásba fonódnak. Aztán János kinosan egyet-egyet szippant. Végre ég a cigarettája. Leülnek. János zsebkendőjével a homlokát törli.)

JÁNOS: Köszönöm Katóka!... (Krakog)

KATICA: Katának még hálás lesz a tanító bácsi, hogy megtanítja cigarettázni.

JÁNOS (nagy köhögés közben): Hogyne... hogyne... már izlik is.

KATICA: Hát csak szivja, hogy el ne aludjék... (körülnéz.) Bizony jól esik, hogy ebben a kis szobában, ahol életem legkeservesebb óráit töltöttem, én is taníthatom valamire a tanító bácsit... (e közben János kinosan mosolyog, közben nagyokat köhög; Katica erre szigorú arcot ölt) Kérem... ez nem tudás... ha tovább így folytatja: szekundát kap és meg kell ismételnie a leckét. (Kinyitja a cigarettatárcát és egy cigarettát az asztalra tesz. Erre János visszafojtja a köhögést és nagy füstkarikát ereszt.) Ez már más! (Elteszi a cigarettát.)

[Pg 22]

JÁNOS: A tanítási módszeremet—Katóka—ugyancsak jól megtanulta, ha a magyar nyelvtant és a számtant is így tudta volna...

KATICA: Sőt... el se tudtam felejteni, mindazt a haszontalan lim-lomot, amivel egykor tele tömte a fejemet. (A továbbiak alatt nem néz Jánosra.) Életem egyetlen csalódását is ép a magyar nyelvtannak, illetőleg magának köszönhetem... (Eközben János két könyökére támasztva a fejét, titkon leejti a cigarettát és a lábával eltiporja. Katica hirtelen odanéz és észreveszi, hogy János az asztal alá néz.) Barátom! Most ne puskázza a leckét az asztal alatt, Ide figyeljen! Miről magyaráztam?

JÁNOS (összerezzen és aztán úgy ül, mint egy szepegő diák): Nyelvtani csalódásról kérem szépen...

KATICA: Csak a szerelemben lehet csalódnia... de ezt még maga nem érti—fiam... De most aztán ide figyeljen!... Mikor Pestre költözködtünk, legelső dolgom volt, hogy a házberendezéshez házi poétát is beszerezsek. Ez most ott a bonton... A legjobb barátnémé mindjárt megtetszett. Képzelve... a gyerekek gyönyörű fekete szemei voltak és érthetetlen versei... Nemsokára csak hozzám írta a »stancáit«. Az egyiknek az volt a címe »A gazdag koldus.«

JÁNOS: Érdekes... nagyon érdekes...

KATICA: Persze, hogy az, mert a szegény fiú csak azért volt gazdag, mért én egyszer kézcsókra nyújtottam a kezem.

JÁNOS (ránéz Katica kezére): Óh Katóka... boldogság ilyen fehér, szép kezet megcsókolni...

KATICA (ledugja a kezét az asztal alá): Csevegjünk most csak a versről kedvesem. A kis poéta várta a dicséretemet. Ha azt mondom, hogy szép, hangulatos, elkábító, mámorító, transponált, dimenziós, hogy komolyan érthetetlen: evvel csak ismétlem a barátai ujjongását, pedig én eredeti, nagyon eredeti akartam lenni és ezért azt mondtam neki: Kedves Mester! Tudja: mi tetszett legjobban a maga versében...? A címe...

[Pg 23]

JÁNOS: A címe?

KATICA: Igen, mert »A gazdag koldus«-ban nincsen se alany, se állítmány, de van benne két módhatározó...

JÁNOS: Kérem... ez szekunda... Alany van benne, a »gazdag« és a »koldus« pedig nem módhatározó, hanem jelző...

KATICA: Az ördög vigye el a módhatározót, jelzőt, meg a többi nyelvtani csodát! Ha látta volna az én dus fürtű szegény poétámat! Még a haja is le volt forrázva. Alig tudta elhebegni, hogy ő nem is tudta, hogy nincsen benne alany és állítmány...

JÁNOS: Csak—állítmány...

KATICA (folytatva): Ő egyáltalán nem is tudja, hogy van-e a többi költeményeiben alany és állítmány...

JÁNOS: És ez az ur még verseket mer írni?

KATICA: De mennyire, csak hogy ez után már nem hozzám, hanem újra a barátnémhoz, az én legjobb barátnémhoz... Hogy kissé feledjek, azóta sokat olvasok, de most már soha sem keresem a módhatározót...

JÁNOS: Pedig ezt még mindig nem tudja...

KATICA (folytatva): Sem a tómondatot, sem az egyszerű bővített mondatot és elhiheti kedvesem: azóta jobban értem, mit olvasok. (Szünet.)

JÁNOS: De számolni még mindig nem szeret, Katóka?

KATICA: Nem. De ennek is maga az oka! Brr! Az a sok kiállhatatlan számláló, nevező, tizedestört... Elhiheti nekem, hogy az előbbiekkal soha sem találkoztam az életben, az utóbbival is csak akkor, ha a szakácsnének pénzt adok a konyhában.

[Pg 24]

JÁNOS (csodálkozva): A törtek közül a tizedessel és ép a konyhában?

KATICA: Igen... Bár igaza lehet, hogy ez se igazi tizedes... inkább: káplár, meit—baka...

JÁNOS (megfenyegeti tréfásan az ujjával): Katóka! Ez rossz...

KATICA (vállat vonva): Meglehet... a szakácsné ugyan azt mondja, hogy jó...

JÁNOS: Mondja csak édes Katóka: mennyi konyhapénzt szokott adni a szakácsnének?

KATICA: Tudom is én... ahogy jön... egyszer 20, máskor 40 koronát... De mért kérdi?

JÁNOS: Hogy bebizonyítsam: mégis van valami jó, amit tőlem tanult...

KATICA (nagy meglepetéssel): Magától?... És mi az?

JÁNOS: Hogy nem forintokban, hanem koronákban számít.

KATICA: Ne higgye. Én ezt egy csinos és udvarias kereskedősegédnek köszönhetem. Mikor előttem valakit kiszolgált, tisztán hallottam, hogy forintokban beszélt. Aztán mikor rám került a sor, az árat már koronában mondta. Megkérdeztem: miért tesz velem kivételt? Udvariasan mosolygott és aztán a fülemhez hajolva ezt sugta:—Nagyságos asszonyom annyira fiatal, hogy bizonyára már a koronaérában született. (Hirtelen fölkel az asztaltól.) Azóta nem is tudom, mi a forint... (Szünet.)

JÁNOS (mosolyogva): De én tudom ám, hogy Katóka mikor született.

KATICA: És ha tudja...? (Odalép az ablakhoz.) Én tavaszkor születtem és ime még most is tavasz van. (Mély lélegzetvétellel szívja magába az ablakon beáradó tavaszi fuvalmat.)

JÁNOS (közeledik hozzája): No végre... legalább a természetrajzot szereti...

KATICA: Csak a természetet... maga oktondi... Vagy beszélt maga valaha természetrajz órán a tavaszról...?

[Pg 25]

JÁNOS (halkan): A tavaszról...?

KATICA: Igen. (Megragadja a tanító karját és odahuzza maga mellé.) Ime itt van pompázó ragyogásában, de maga még mindig nem látja és nem érzi. (Egészen közel hajol hozzá.) Pedig csak a kezünket kell kinyujtanunk oda, hol fakad, zsendül és bimbózik az ifjuság, a tavasz, a szerelem... és nyílik az akácvirág. (Leszakít az akácfáról virágot és azt szórakozottan kezdi tépdésni.)

JÁNOS (ki nagy lélekzetvétellel, szinte lihegve habzsolta Katica szavait, a »szerelem« szónál láthatólag összerезzen, aztán egészen Katica mellé hajol és forró, belső tüzellel): Köszönöm édes, szép Katóka, hogy megtanított a tavasz szépségére... köszönöm... (száraz köhögéssel)...ez...ez...igen úgy van, igaza van... a tavasz a szerelem... (hogy zavarát elleplezze: ravaszul mosolyog) De azt már én is tudom, hogy mi az akácvirág? (Leszakít az akácfáról egy galyat és leül egy s*zékre.)

KATICA (hangosan felkacag): Tán egyest akar a természetrajzból? Le akarja darálni, hogy az akácvirágnak hány a porzója, mennyi a kocsánya? Mert azt csak nem tudja, hogy ebbe bele lehet harapni, annyira édes? (Közben egy virágocskát leveleit leszaggatva, a törzsébe beleharap.)

JÁNOS (őszinte csudálkozással): Ezt igazán nem tudtam.

KATICA: Nem is tanított maga soha olyat, ami édes...

JÁNOS (fejét hirtelen mellére szegzi, aztán nagyon szomorúan): Hogyan is tanithattam volna, hiszen mind e mai napig én magam sem tudtam; mi az, hogy édes...?

KATICA (egy pillanatra meghatottan mosolyog, aztán hátba üti Jánost): Hát mit tud tanítóbácsi?

JÁNOS (főleszmél): Én... én is tudok valamit. (Groteszk mosollyal) Tudom, hogy az akácvirág a szerelmesek jóvendómondója... Kérem... akinek már nagy lánya van: ezt is tudja. (Letép egy ágat és annak leveleit a »szeret—nem szeret« játék szabályai szerint tépdési; halkan, nagyon groteszkül és láthatólag drukkolva, hogy mi lesz az eredmény) —Szeret... nem szeret... szeret... nem szeret...

[Pg 26]

KATICA (fölebe hajol és halkan a fülébe sugva, folytatja): —Tiszta szivből... igazán.

JÁNOS (folyton tépdésve a leveleket):—Szeret... nem szeret (a végén páratlan levél maradt; hirtelen görcsös vonaglással leszakítja és nagyon szomorúan.) Későn... (Maga elé mered.)

KATICA (meghatva néz reá. János ráveti a szemeit és reszkető karjait nagy izgatottság közepette feléje nyújtja. Katica kisiklik ölelő karjaiból, kacagó trillába kezd és János orrát meglegyinti az akácvirággal): Maga kis csintalan...

JÁNOS (nagyon zavartan): Csak a virágot akartam... olyan jó illata van.

KATICA: Meghiszem azt. (Leszakit belőle és János gomblyukába tüzi. Közben János mindenáron meg akarja csókolni a kezét; de Katica ügyesen kisiklik a kezei közül.) Látja az illat is kellemes és édes... ezt pedig maga is tudja...

JÁNOS (boszankodva, hogy a kézcsók nem sikerült): Hát van orrom...

KATICA (pajkosan): De van ám... és mégse tanított soha róla... (Kis szünet után.) Hja, az iskola mindenre tanít, csak arra nem, ami pedig az életnek szépsége, boldogsága és ifjúsága...

JÁNOS: És mi az?

KATICA: Három varázsige: a hangulat, a szín és az illat...

JÁNOS (halkan ismétli): A hangulat, a szín és az illat... (Megszagolja a gomblyukba tűzött virágot)...De én az akácvirág illatot, még az ablaknyitás előtt is éreztem... rögtön mikor Katóka ide belépett.

KATICA: Igen... ez a kedvenc parfümöm. (Főlemeli a lovaglópálcát, melynek gombja parfümös flacon; megnyomja és hirtelen ráhint János ruhájára.)

[Pg 27]

JÁNOS (hirtelen felszökik helyéről): Hova gondol, Katóka?

KATICA: Hát nem kedveli az akácillatot?

JÁNOS (nagyon zavartan): Igen... sőt tavaszi színekben, szerelmi hangulatban nagyon... nagyon. Milyen kár, hogy hamar elpárolog. (Egy ötlettől megragadva, előrántja zsebkendőjét) Ide is!

KATICA (ráhint a zsebkendőre).

JÁNOS: Köszönöm... nagyon köszönöm... Ugy-e, egy cseppnek illata is soká eltart?

KATICA: Hetekig...

JÁNOS (nagyon boldogan): Hetekig... köszönöm. (Nagy gondal rakja össze a zsebkendőt, vigyáz, hogy ránc ne maradjon és aztán gondal elteszi.)

KATICA (mosolyogva): Pedig kedves tanító bácsi, valaha ki nem állotta a parfümöt. Emlékezem, tanítvány koromban, pedig akkor is akácillat volt a kedvenc illatszerem... (körülnéz a szobában és meglátja a szekrényhez támasztott nádpálcát) de nini, még mindig itt van ez az aljas kinzó szerszám! (Kezébe kapja és ráüt a tanító vállára) Bizony kedvesem, mert egyszer nagyon be voltam parfümözve, evvel vágott rám... de nagyon... úgy hogy nyoma maradt... és képzelje: ez a nyom örökre elcsufította a dekoltázsomat.

JÁNOS (mohón): A dekoltázsát?

KATICA: Igen. (Kacéran) Vagy tán a tanító bácsi nem is tudja, mi az a dekoltázs?

JÁNOS: Én ne tudnám... Mikor a nők bái ruhában felül egészen mesztelenek.

KATICA (rávág a pálcával): Szentelen. Ugy kell mondani: a hölgyek nyaka, válla, keble fedetlen...

JÁNOS (nagyot nyel): Szép lehet... De hogy a magáé nem... hogy az ütésemmel tönkretettem... annak csak most örülök igazán...

KATICA: Ejnye... mért?

JÁNOS (mereven a szemébe néz, elfojtott szenvedélyvel): Mert nemcsak én nem láthatom, hanem más se látláthatja...

[Pg 28]

KATICA: Tanító bácsi máris féltékeny... kissé korán... és aztán nem egészen így van: a toalettjeimet úgy készítetttem, hogy csipkével, szalaggal azt a helyet befedtem...

JÁNOS: Hát olyan csunya?

KATICA: Nem... csak megvan a nyoma.

JÁNOS (folyton nagyobb izgalommal; szaggatott hangon beszél): Vörös?

KATICA: Nem... fehér... fehérebb mint a karom.

JÁNOS (Katica karja után kap mohó vággyal, de Katica elhuzza): Fhérebb?... ugyan... hogyan... (Katica kezeire kidülledt tekintettel néz.) A maga szép keze, karja nagyon fehér, hófehér...

KATICA (mosolyogva): Elég fehér...

JÁNOS (most már a férfivágy tüzeiben, alig tudja mit beszél): Meg gömbölyü... rózsás, formás... sima, bársony puha... (Katica mosolygós arcára téved tekintete, hirtelen) Nem—Katóka—a folt nem fehérebb...

KATICA: De ha mondom...

JÁNOS: Nem... mert az vörös, csunyán vörös...

KATICA: És ha még sem vörös?

JÁNOS: Akkor... (megakad. Kinos szünet; aztán zavart mosolylyal kivágja magát) nem botütés... nem én vagyok az okozója... természetes, hogy nem én vagyok... Katóka... Mondja: Hol van a

nyoma?

KATICA (a jobb felső karjára mutat):Itt!

JÁNOS: Megláthatnám...?

KATICA (megfenyegeti az ujjával): Tanító bácsi, nem szabad rossznak lenni...

JÁNOS (zavartan): Nem... isten bizony nem... De a bálokban, azoknak, szabad... mi?

KATICA: Az más... (szemébe néz) Aztán mért akarja látni...? De igazat mondjon tanító bácsi...?

JÁNOS (a legnagyobb izgalommal): Hogy vörös-e?... (Türtöztetve magát) Ha fehér... akkor nem botútés... a gázság akkor nem az én lelkemen szárad... [Pg 29]

KATICA (mosolyogva): Csak ezért...?

JÁNOS (rekedten hörögve): Igen... mutassa Katókám... mutassa...

KATICA (Kacér; mosollyal): Ha csak ezért, akkor megmutatom. (Lassan fölkezdí túrni a jobb kar ujját, egész a vállig feltúrte és rámutat a kar felső részére.)

JÁNOS (ki eddig alig birt éhes vágyának parancsolni, most mohón, kidülledt szemekkel megragadja Katica karját és hirtelen rátapad egy hosszú, vonagló, szenvedélyes csókkal oda, ahova Katica mutat.)

KATICA (halk, ijedt sikoltással): Megőrült?... Ereszszen!... (Ki akarja szabadítani a karját, de János vasmarokkal tartja és csókolja ott, ahol éri le egészen a kézcsuklóig.)

JÁNOS (lihegve, egész testében megreszketve, ujjával végig simítja kéjes borzongással Katica kezeit, miközben Katica bosszus idegességgel lerángatja karjára a ruhát, János még egy tüzes csókot nyom a kezére, aztán lerogy a karosszékre. Kinos szünet néhány pillanatig. Aztán elfojtott, szaggatott zihálással): Csak az ütés helyét akartam... De bennem már előbb pezsgett, forrt és száguldott a vér... Akácvirág tikkadt illata eltemette az eszemet... Mámoros tavaszi hangulatnak tüzes színei szikrázva, tülekedve keringtek bennem... velem... ellenem és aztán vad vágygyal csókoltam, asszonyi vállat, asszonyi kart... (Nagy, siró szomorúsággal) Én úgy se csókoltam még soha fiatal, fehér, formás, meztelen vállat, meztelen kart...

KATICA (lábával dobbant): Csend! (Szünet. Nagyon halkán.) És a felesége...?

JÁNOS: Eh!... Mért említi épen most azt a szegény, szürke, elfáradt öreg asszonyt?

KATICA: Tanító ur szégyelje magát!

JÁNOS: Katicám... édes... tudom, hogy nyomorult vagyok... de még—férfi vagyok! (Maga elé mered.) [Pg 30]

KATICA (a szék karfájára ülve, kacéran ráhajol, hajával érintve János arcát): Ép ezért ne Rizácska erkölcsét féltse tőlem, hanem a magáét tanító bácsi. (Kedves mozdulattal a kezét nyújtja.)

JÁNOS (hódolattal megcsókolja a kezét, nagyon zavartan): A tavasz... higgye el ékes Katica, ennek csak a tavasz az oka...

KATICA (mosolyogva): Igen... a tavasz... ép ezért—csukja be kérem az ablakot.

JÁNOS: Minek?... Hiszen olyan jól esik a tüzes, forró fejemnek ez a friss tavaszi levegő.

KATICA (nagy nyomatékkal): Ép azért... (Zaj a szomszéd szobából. János és Katica rendbe szedik magukat.)

János, Katica, Ida, Riza, később Jenő

IDA (kinyitja a baloldali ajtót, belép; utána Riza kezében a regénnyel. Mindketten ünneplőbe vannak öltözve. Jenő szepegeve be-bekandikál az ajtón): Bocsánat, de a férjemnek már az iskolába kell mennie.

JÁNOS (megnézi óráját): 10 perc múlva 2 óra.

KATICA (közben derült vidámsággal kezét fogott Idával és megcsókolta Rizát. A bekandikáló Jenő felé megy, de az beszalad előle, ő utána.)

JÁNOS: Jobban rá kellett volna vágnia!

IDA: Mért?

JÁNOS: Kővel dobálta meg a lovat...

IDA: A rossz gyerek...

KATICA (kézen fogva Jenőt, kijön vele a szobából): Ne bántsák. Mi már kibékültünk.

JENŐ: De lovas katonát is!

JÁNOS: Csókolsz kezét, te haszontalan lurkó!

JENŐ: Azután... Katica néni... kocsit is... lovat is?

JENŐ: Ide a kezét! (Mefogja Katica kezét, ki e közben Jánossal halkan beszélget és egy cuppanós csókot nyom rá és trillázva Rizához szalad.)

IDA (ki éber figyelemmel kíséri Katica és János halk beszédjét): János...

JÁNOS (föltrezen): Tessék...?

IDA: Katica szives lesz kissé elfordulni, hogy levethessed a szalonkabátot.

KATICA: Kérem, én már úgy is távozni akarok.

JÁNOS (hevesen): Maradjon kérem. Haza kísérem. (Katica mosolyogva elfordul és odamegy Rizához. János e közben már-már leveti a szalonkabátot, mikor megüti orrát a kabátból kiáradó parfüm; mély lélegzettel magába szivja, majd a zsebkendőjét is előveszi és annak illatát is magába szivja. De mikor észreveszi, hogy Ida folyton kémleli, láthatólag összerezen, de aztán nyugodt, természetes hangon) Nem vetem le... ez melegebb... nem kell legalább felöltöt huznom. (Odamegy Katicához és Rizához, közben még vidám kedvvel meg-megszagolja a gomblyukba tűzött virágot.)

KATICA (eközben Rizával halkan beszélgetett. Meglátja János közeledését, félhangosan): No majd meglátja, Rizácska...

RIZA (fejét rázza): Lehetetlen... Jobb, ha nem is szól neki.

KATICA (mosolyog, nem felel; aztán a hozzájuk érkező Jánoshoz): Ezt a könyvet is én küldtem... Rizácska bátran elolvashatja, az én felelősségemre...

JÁNOS: Ugy... akkor csak olvasd, lányom... hálásan köszönöm, kedves Katica...

RIZA (nagy örömmel): Édes... (Megcsókolja Katicát, ki Jánossal újra halkan beszélget.)

IDA (aki tovább is aggodalmasan figyel Jánost és Katicát, eközben Jenőnek halkan sug valamit, rámutatva a nádpálcára. A »Katica« szóra Ida láthatólag összerezen, elhalón suttojga): Katica...?

JENŐ (eközben a nádpálcát az apjához viszi).

JÁNOS (mikor hozzáér Jenő keze): Mi az? (Meglátja a pálcát, zavartan) Vidd vissza!... Nem kell!

KATICA (elfordul, halkan nevet).

IDA: Nem viszed magaddal? E nélkül még sohasem mentél az iskolába, János?

JÁNOS: De ha mondom, hogy nem kell.

JENŐ (örömeben ugrál): Ojé! Ez annyi, mint egy lovas katona! (Mefogja apja kezét és huzni kezdi.) Miért nem megyünk már, édesapám?... Ugy szeretek ma iskolába menni...

RIZA: Apa, mondd: miről akarsz ma magyarázni?

JÁNOS (odalép az ablakhoz, de szemeit nem veszi le Katicáról): A tavaszról, édes lányom, az ifju, zsendülő tavaszról...

RIZA (odaszalad hozzá és átöleli): Óh taníts meg engem is a tavasz szépségére, édes, jó apám.

JÁNOS (gyöngéden megsimogatja Riza haját): Hát tudod, édes, kis Rizám: mi a hangulat, a szín és az illat...? (Riza fejével nemet int. János elmerülve magyaráz.)

IDA (eközben a szín elején szemrehányóan Katicához): Mit csinált, Katica, a férjemmel?

KATICA (mosolyogva rámutat Jánosra és Rizára) Tán jobb apát és jobb tanítót.

IDA: De ő nemcsak apa és tanító, hanem férj is, az én rossz, csapodár férjem.

KATICA (vállát vonogatva): Engem ne vádoljon ezért... én erről nem tehetek.

IDA: Istenem... tudom, hogy maga jó... ne nehezteljen rám... de édes Katica, én olyan boldogtalan vagyok. (Könnyeit törli.)

KATICA (meghatva): Ne sirjon, kedves tanítóné...

IDA (elkeseredetten): Hát mit csináljak?

KATICA (egy pillanatra gondolkodik, aztán nagyon határozottan): Csukja be az ablakot!

IDA (nagy csudálkozással): Az ablakot...?

KATICA (ujra nagy nyomatékkal): Igen, az ablakot! És ha az ura velem akarna távozni, hívja vissza! (Kezet fog vele, aztán odalép Rizához, karját karjába ölti és a jobboldali ajtó felé vezeti. János követi őket Jenőt kézenfogva. Katica abban a pillanatban nyitja ki a bejárat ajtaját, mikor Ida ép a második ablakot is betette. A szobában homály van, csak a nyitott ajtón át hatol be a tavaszi napsugár és fényözönbe vonja a küszöbnél álló csoportot.)

IDA (eközben a homályos szobában leül a pamlagra és onnét szomorú, halk hangon): János... Jenő kezét se csókolt...

JÁNOS (kelletlenül, de mégis parancsolólag): Csókolj kezét!

JENŐ (durcásan bemegy és kezét csókol).

IDA: Jánosom, te se bucsuztál el tőlem. (János meghökken és aztán habozva néz Katicára.)

KATICA (nyomatékkal): Bevárom a tanító urat!

JÁNOS (mohón): Köszönöm... rögtön jövök. (Sebbel-lobbal bemegy. Katica csak erre várt. Átlépi Rizával a küszöböt és nesztelenül beteszi maga után az ajtót. A szoba homályos. Közben János Idához ért.) Gyorsan... nincs időm... Mi bajod...?

IDA (nagy szomorúsággal): Az én bajom, János...

JÁNOS (eközben megfogja Ida kezét, mintha ajkához, akarná vonni, de aztán meggondolja magát, csak kissé megszorítja és elereszti. Ida keze lehanyatlik. János ezután megfogja a türelmetlenségében toporzékoló Jenő kezét és lohol vele az ajtó felé.)

János, Ida, Jenő és Riza

RIZA (épen belép).

JÁNOS (megdöbbenve): Katica...?

RIZA: Elment.

JÁNOS (meginog, rekedten): Merre?

[Pg 34]

RIZA: Érte jött a kocsis és elhajtattott. (Nyugodtan leül az asztalhoz és fellapozza a könyvet, olvas.)

JÁNOS (egy pillanatig dermedten áll. Aztán mély sóhajjal összerázkódik.)

IDA (ki feszülten figyel rá): Fázol, János?

JÁNOS (halkan, nagyon szomorúan): Fázom... óh a csalfa napsugár... (Az ablakra mered) már nincs is itt... eltűnt... olyan korán van és máris este van...

IDA (halkan, önmagában): Este van.

JÁNOS (odamegy a ruhafogashoz, leveti a szalónkabátot, a virágot kiveszi a gomblyukból): Ez még nem tavasz...

IDA (sohajtva): Nekünk már sohse lesz tavasz, János...

JÁNOS (összeborzong. Nem szól semmit. A virágot a földre dobja, rátipor. Nagy sebbel-lobbal ráveszi a másik kabátot, aztán rá a felöltőt. A pálcát a kezébe kapja és a másik pillanatban becsapja Riza orra elé a könyvet.) Mondtam már, hogy ne olvass! (Riza dühében sirni kezd.)

JENŐ (észrevéve a nád pálcát, ijedten): Édesapám, a tavaszhoz nem kell nád pálcá!

JÁNOS (rávág): Mars! Majd adok én neked tavaszt! (Kivezeti a siró Jenőt és becsapja az ajtót.)

Ida és Riza

IDA (felkel helyéről): Ugy fázom.

RIZA (könnyeit törli): Kinyissam az ablakot?

IDA (eközben a szekrényhez ment és kivett abból egy kis dobozt.) Hagyd, Rizám, én ennél melegszenek. (Leül Rizával szemközt. Kis kulcsot vesz elő, mely vékony láncon a keblén csüng és avval kinyitja a dobozt. Elsárgult leveleket vesz ki belőle. Miközben az egyiket olvassa) Miért sirsz, lányom?

RIZA (könnyeit törli): Hogyne sirnék... pedig úgy örültem, hogy apa már nem a régi...

[Pg 35]

IDA (feltekint az olvasásból; sóhajtván): Bárcsak olyan volna, mint a régi... (Könnyeit törli)

RIZA: Anyuskám, hát te mért sirsz?

IDA (könnyben uszó szemekkel): Apád szerelmes levelei...

RIZA (felpattan, odamegy lábujjhegyen anyja háta mögé, átöleli és félhangosan a levélből olvassa): »Édes, egyetlen szerelmem«... Apa is így kezdte...? (Ida szomorúan bólintgat. Csönd.)

[Pg 36]

POMPEJI UTOLSÓ ÉJE

[Pg 37]

EGYFELVONÁSOS VERSESTRAGÉDIA

IRTA HORVÁTH ÁKOS

LESBIA
 TITUS
 LENTULUS
 RÓMAI IFJU
 MÁSIK RÓMAI
 RÓMAI NŐ
 EGY ASSZONY
 HIRNÖK
 MÁSIK HIRNÖK
 HARMADIK HIRNÖK
 ÖREG RÓMAI
 EGY LEÁNY
 ÖREG EMBER
 LEÁNYOK, ASSZONYOK, FÉRFIAK, RABSZOLGÁK

Történi Kr. u. 79-ben

Nyílt csarnok. Virágfüzérekkel diszitett oszlopok között a tenger és a háborgó Vezuv látszik.— Este. A termet fáklyák világítják be. Mámoros nők és férfiak hevernek szerteszét a nyugágyakon. Rabszolgák virágokat szórnak s tialokat szolgálnak fel.—Lesbia, ébenfekete haju, fiatal, karcsu lány, az egyik oszlophoz dőlve az öblöt és a lángoló hegyet nézi.—Lentulus jobbról egyedül áll s komoran maga elé bámul.—Titus halkán Lesbiához beszél, aki alig veszi őt észre. [Pg 39]

TITUS:

Mondd, Lesbia, mért nem hallgatsz reám?
 Rózsás füled mért nem fogadja be
 A hangomat?—Bántottalak talán?

LESBIA:

Hangod érdes,—az ő hangja zene.

RÓMAI IFJU:

Jupiterre, ez a bor édesebb!
 Igyál, Caius,—ugysem lesz reggeled!

TITUS:

Szép Lesbia, legalább nézz reám!
 Komor lesz és sötét az éjszakám,
 Ha nem tekint felém tüzes szemed... [Pg 40]

LESBIA:

Méért nézzek rád, ha ő rá nézhetek?!

MÁSIK RÓMAI:

Hattyupehelynél puhább a kebled—

RÓMAI NŐ:

Dőlj az ölembe, én majd legyezek!

TITUS:

Óh Lesbia, egyre közeleg a vég.—
 Szenvedés volt miattad életem,—
 Csókolj meg hát,—égek a csókodért...

LESBIA:

Üdvöt csak az ő csókja ad nekem.

HIRNÖK:

Titus, siess, házad lángot vetett—

TITUS:

Emésztőbb láng pusztítja lelkemet.

LESBIA:

Nem mégis haza?

TITUS:

Nem, mert téged nézlek—

LESBIA:

Hagyj magamra, untat a beszéded.

(Titus szomoruan, lesütött fejjel Lentulushoz megy, de onnan is Lesbiát nézi.)

RÓMAI IFJU:

Töltsd tele kelyhed vérszinü borral,
Égjen az ajkad, forrjon a véred!

[Pg 41]

MÁSIK RÓMAI:

Vesszen a bánat, félre a gonddal!

TÖBBEN:

Éljen a mámor! Éljen az élet!

TITUS (Lentulushoz):

Lesbia ma álmodó és halvány—

RÓMAI NŐ:

Csókot nekem! Szomjazom a csókra!

LENTULUS:

Teste fehér, mint a tubarózsa...

TITUS (Lesbiát nézve):

Lesbiának mosoly játszik ajkán.—

RÓMAI IFJU:

Hé Lentulus, szinültig a kelyhed,
Mért nem iszol? Lentulus?!

LENTULUS:

Felejtet,

Hogy nem mindig lehet felejteni?!

ÖREG RÓMAI:

Hej leányok! Adjatok csak neki
Édes csókot!

TITUS:

Hagyjátok magára.

EGYIK LEÁNY:

Ajkán csókom keserüvé válna.

LENTULUS:

Feljött a hold a füsteflhó megett—

TITUS:

Lesbiának márvány keze remeg...

LENTULUS:

Karcsu nyaka ragyogó, hófehér—

TITUS:

Mint a rózsa, melyet az esti szél
Körülölel, úgy reszket gyenge válla—

EGY LEÁNY:

Miért néztek ti folyton Lesbiára?
Ő kőszivü és vére sem pezseg,
Ajka sápadt és bánatos szeme—
Ma éjszaka engem öleljetek!
Ki tudja, a reggelt megérjük-e?!

TITUS:

[Pg 42]

Egy holdsugár sötét hajába tévedt...

A LEÁNY:

Észre sem vesz, hiába várod, téged—

TITUS:

Mostan leült,—az árnyék eltakarja—

LENTULUS:

Lesbiának mosolyog az ajka...

EGY RÓMAI:

Ugy, ugy, csókolj, ölelj át, Cluvia!

LENTULUS:

Ide nézett, mosolyog, elpirult—

TITUS:

Talán rád vár, Lentulus, menj oda —

LENTULUS:

Most nem megyek, jókedvem füstbe fult,—
Mint a vampir, szivemen ül a vész—

TITUS:

Menj Lentulus! Mosolyog, egyre néz,

LENTULUS:

Holtak leszünk, Titus, reggelre mind!

TITUS:

Feledd el, ha Lesbia rád tekint,
Bár nézne rám!

EGY RÓMAI:

Lentulus!

TITUS:

Menj oda!

A RÓMAI:

Mért vagy sápadt? A félsz szivedbe szállt?

TITUS:

Most is rád néz és bibor ajakát
Harapdálja fehér, gyöngysor foga...

LENTULUS:

Nevetést fojtja el biztosan—

TITUS:

Nem gondolom. Inkább haragra gyult—

HIRNÖK:

Tiberius villája romba van!

MÁSIK HIRNÖK:

Egy lávakó az átriumba hullt!

(Földalatti moraj hallik. Kivülről jajgatás. A teremben levők elszörnyednek.)

LESBIA (átszellemülve):

Boldog vagyok! Ma lesz tehát a nap!

HARMADIK HIRNÖK:

Elöntötte körül az utakat
A láva már—menekülés sehol!

LENTULUS (sápadtan):

Hallod, Titus?

TITUS:

Hallgass! Lesbia szól,—

LESBIA:

Boldog vagyok! Az óra közeleg...
Szép Lentulus, ma a tied leszek!

EGY RÓMAI (kitekintve):

Az utcákon hamueső szakad!

LESBIA (Lentulushoz lépve):

Végre, végre itt van a pillanat,
Melyben a kín és mámor egybeforr,
Melyben mienk mennyország és pokol,—
Amely megöl és mégis üdvöt ad.—

EGY ASSZONY (berohanva elájul):

Irtózatós!

LENTULUS:

Lesbia, csókokodat

Nem élvezem, mikor közelg a vég...

LESBIA (egyre szenvedélyesebben):

Kérted csókom pirosló, szent tüzét,
S én az élő nem adtam meg neked,
—Nem akartam lenni a kedvesed!
De most, hogy a halálnak napja van:
Forró vágyban neked adom magam!

[Pg 45]

EGY RÓMAI:

A füst terjed...

LESBIA (elsápadva):

Lentulus! Mondd, mi lelt?

Te félsz talán?

LENTULUS:

A halál rám lehelt

És megfagyott a mosoly ajkamon,—
De már vége—egy percig volt csupán.

HIRNÖK:

Lentulus, a palotád puszta rom!

LENTULUS (erőltetett jókedvvel):

Hé, bort ide! Szerelmünk ajakán
Feledjük el, hogy köztünk a halál!

TITUS:

Te boldog vagy, téged Vele talál,
Mégis sápadsz és a hangod remeg—

RÓMAI IFJU:

Igazad van, Lentulus, töltsetek!

RÓMAI NŐ:

S daloljatok, a bánat mit sem ér!
Boldog, aki vigan s gyönyörben él!

TITUS:

S még boldogabb, aki gyönyörbe hal...

LENTULUS:

Virágillat, édes csók, tréfa, dal
Némítsa el szívünkbe mind a gondot...

—Dolabella villája összeomlott!!

[Pg 46]

LENTULUS:

Eh, ki bánja!

LESBIA:

Ne is hallgass oda—

LENTULUS:

Hozd vissza hát elszállott kedvemet!
Daloli nekem valamit, Lesbia!

LESBIA:

Lentulus, te elfeledsz engemet,
Ha a halál sötét szárnya suhog...

LENTULUS:

Lehangolnak a fekete romok...

LESBIA:

Majd felvidit ajkam piros dala!

LENTULUS:

Igen, igen,—daloli csak, Lesbia!

LESBIA (dalol):

Töltsd tele égő, vérszinü borral
Lobogó vágyad arany poharát,
Oltsad a szomjad lángoló csókkal,
Kérve a párod bibor ajakát!—
—Testem a vágytól tüzesen ég—
Evoé! Szép vagy! Isteni szép!

Szedd tele húsos hó-liliommal
Lobogó mámor piros serlegét,—
Öleld át forrón, erős karoddal
Remegő párod puha termetét!
—Liliom és csók szedni való—
Evoé, csókom isteni jó!

MIND:

Evoé, evoé, gyönyör az élet,
Gyönyörben érjen életünk véget!

[Pg 47]

LESBIA:

Emlékezel? Több mint egy éve már,
Hogy ajkad ajkam csókjára vár—

LENTULUS:

És nem adtál!

LESBIA:

De most, hogy meghalok:

Halálomban egész tied vagyok!!

LENTULUS:

Mi a multban szép álm volt csupán—
Csodás való Pompei ravatalán!—

LESBIA:

Szép Lentulus, nem érhet ugy a vég,
Hogy ne legyek egészen a tiéd!

EGY RÓMAI:

Jupiterre, megremegett a föld!

MÁSİK RÓMAI:

Meneküljünk! A csarnok összedőlt!

HARMADIK:

A tető ég!

NEGYEDIK (befutva):

A kert tüzet fogott!

ELSŐ:

Verres háza még épen áll amott,
Pincéje jó!

MÁSIK:

Az utcán láva foly!

[Pg 48]

LESBIA (Lentulushoz):

Két karoddal erősen átkarolj,
S ugy várjuk, míg szétfut a gyáva had!

(A mulatók mind riadtan menekülnek, csupán Titus és Lentulus marad a teremben. Lentulus ijedten kitekintget, Titus szomorúan Lesbiát nézi. Lesbia szenvedélyesen Lentulushoz lépve, kezeit megragadja.)

LESBIA:

Végre, végre itt van a pillanat!

LENTULUS (zavartan):

Igen, igen,—

EGY RÓMAI (futva):

Dőrék, a házba égtek!

LESBIA:

Most kezdődik számomra csak az élet!

(Körülnézve)

Nincs senki már, aki tanuja lenne,
Hogy átölelsz forró, szent szerelembe'...

LENTULUS:

Menjünk innen, Lesbia! Pillanat,
És a tető lángolva ránk szakad!
—Nem magamért, érted félek csupán...

LESBIA (gunyosan):

—S a te arcod lett mégis halovány?!
Az enyém, nézd, pirosuló, mint a rózsza...

TITUS:

Csodás álmok rejtelmes álmodója
Fehér lelked... Lesbia, értelek!

[Pg 49]

LENTULUS:

Nem meghalni, élni vágyom veled,
Nem egy percig,—örökre kell nekem
A te csókod... Lesbia, jöjj velem,—
Még nem késő, megmentjük életünk',
Aztán együtt—

LESBIA (szenvédéllyel):

Mindnyájan elveszünk!

Menekülés nincs,—Lentulus—sehol!

TITUS (Lentulushoz):

Szerencsétlen! Te még gondolkodól,
Mikor forró csókkal vár kedvesed?!

LESBIA:

Igen Titus, igazad van neked,
A szenvedélyt megvilkolja az ész—

LENTULUS:

—Az élet vig és a halál komor,
Miért hivod? Jöjj!

LESBIA:

Lentulus, te félsz?!

LENTULUS:

Én? Nem, dehogy!—Vérszinü, régi bor
Gyujtsa lángra agyam rideg szavát,
Hadd higyjem, hogy a halál messze még!
—Add Lesbia ajkad szüz bibeját!

LESBIA (megcsókolva):

Igy, Lentulus, így vagy nekem te szép!

LENTULUS:

Csókolj, ölelj! Ne tudjam, hogy az óra,
Melyben karom először átkarolja
Szüz testedet,—remegő, tiszta vággyal—
Együtt száll el lelkünk vég-sóhajával...

[Pg 50]

LESBIA:

Végre, végre előttem áll a férfi,
Aki lelkem—sokára bár, de—érti,
Ki rajongva hal meg szívem felett...

TITUS:

És én talán nem értem lelkedet?!

LESBIA:

Menj, Titus, te barátom vagy csupán,—

LENTULUS:

Tied a múlt, a mienk a jelen...

LESBIA:

Nászajunk van Pompei ravatalán,—

TITUS:

Nektek gyönyör,—halálos kín nekem...

LESBIA:

Menj, menj, Titus! Mint irigy, barna felleg
Miért állasz tüzes napom elé?

TITUS:

Igazad van,—koldulni bús szerelmet
Most nem való. Válgon hát semmivé
Pompejivel reményem, hitem, álmom...
Félreállok.—

LESBIA:

A szörnyü pusztuláson

Kacag szívem, mert forróbb lánggal ég,
Mint a Vezuv, és szemem fényesebb,
Mint tört fénye, melyet az égre vet.—

LENTULUS:

A vágy tüzes, pirosuló köntösét
Boritja rám ajkad izzó szava,—
Te vagy a kín és mámor, Lesbia,
A halálban az öröklét te vagy!
Menyországba tévesztő kárhozat!

[Pg 51]

LESBIA:

Végre, végre, Lentulus!

LENTULUS:

Mintha szállnék

Tüzes szárnyon—mámorfelhők felett—

LESBIA:

Csitt, csitt, ne szólj,—a csókod édesebb,
Ha mit se szólsz.—

(Az oszlopok mögül szomorú, fiatal leány lépdél elő, merően a földre nézve,
mintha keresne valamit. Hosszu haja kibontva hull alá, ruhája összetépvé.)

A LEÁNY:

—Fekete, gyászos árnyék,—

Égő romok,—rezgő föld,—tüzeső,—
—Halott család,—halott szív,—halott isten,—
Égő város,—tűzhegy,—izzó mező—

LENTULUS:

És égő szív!

LESBIA:

Csókolj hát!

A LEÁNY:

—Szive sincsen,—

Rejti, rejti fekete, gyászos árnyék,—
Halott álom,—halott szív.—Mintha járnék
Lelkek között,—nehéz, sulyos a lég.—
—Halott isten—

LENTULUS:

Csodálatos beszéd...

[Pg 52]

A LEÁNY:

Szeretkeztek? Mámortól, vágytól égtek?
Az ég s a föld átkozott frigyre léptek,
S ma válnak el...

LENTULUS (komoran):

Hallod?

LESBIA:

A félelem

Vehette el szegénynek az eszét,—

LENTULUS:

Szivembe tép—

LESBIA:

Fehérlő keblemen

Keress vigaszt!

A LEÁNY:

—Mert hűtlen lett az ég,—

És megrepedt a föld égő szive,
S most vonaglik, mint én,—

LESBIA:

Borulj ide!

LENTULUS (a leányra figyelve):

Halld csak!

A LEÁNY:

—Mint én,—mint az én bús szívem,—

(Fájdalmasan)

Légy átkozott, te ég, légy átkozott!
Hűtlenséged kínos halált hozott
Szerelmemre! Elvetted mindenem!

LESBIA:

Nézz már reám!

[Pg 53]

LENTULUS:

Nem, nem, most nem tudok!

A LEÁNY (felzokogva):

Cornélius! Felelj, szólj, merre vagy?
Égő lángban, sötét romok alatt
Keres sirva szegény menyasszonyod!

LENTULUS:

Boldogtalan!

A LEÁNY:

Szerelmem, jöjj elő!

Sehol sincsen!—Rengő föld,—tüzeső—
Halott család,—halott szív,—halott isten,—
Égő város,—

LENTULUS:

Hallod?

A LEÁNY:

Óh kegyetlen

Fekete ég, add vissza holtamat!

LESBIA:

A halálban a csókom üdvöt ad—

LENTULUS:

A csókodban a halál ize van,—
Szép Lesbia, taníts felejteni...

A LEÁNY (kivülről hallik):

Cornélius!

LENTULUS:

Kedvesét keresi

Szegény leány!

[Pg 54]

LESBIA:

Látod,—boldogtalan,

Mert nem halhat csókolva kedvesét.—

LENTULUS:

—Nézd Lesbia, jobb élni szerelemben,
Mint szeretni egy óráig, azért,
Hogy a láva örökre eltemessen...

LESBIA:

S ha csókollak, te gondolkodni tudsz?

LENTULUS:

Ajkam csókol és a szívem szeret,
Testem forró, szent mámorban remeg,
De az agyam—

LESBIA:

Mondd ki, remegve futsz

A vész elől s csókom nem élvezed.—

LENTULUS:

Mikor látok vonaglót, bús szivet,
Melyet gyötör halálos fájdalom:
Jéggé dermed a csókod ajkamon.

LESBIA (hizelegve):

Nézd, elment már,—

LENTULUS:

S hogyha elképzelem,

Hogy szép tested, amely még csupa élet,
S melyet most még szerelmed vágya éget,—
—A halálé,—hát elszorul szivem...

(Titus, ki eddig szótlanul egy oszlophoz dőlve figyelte őket, hirtelen előlépve,
az elfojtott szenvedélytől remegve szól Lesbiához.)

[Pg 55]

TITUS:

Szép Lesbia, miért is méltatod
Őt szóra még? Remegő, bús fejét
Mért fogja át ölelő két karod?!
—Gyermek ő még s éretlen, kis szivét
A félélem szagatja s futni vágyik...

LESBIA (meghatottan):

És te itt vagy és őrzöl önfeledten!
Arcod tüzes, szemedből vágy sugárzik...
Titus, Titus!

LENTULUS (ingerülten):

Elég már! Mert ti ketten

Nem tudjátok felfogni a veszélyt,
Engem, mivel eszemre hallgatok:
Kigúnyoltok.—Tekintsetek no szét,
S lássátok, hogy Pompeji már halott...
—Az utca ég, a házak összedőlve,
A hamu száll, alig hogy látni tőle—
A megfulás iszonyu kínja vár itt...

LESBIA:

Mit bánom én, ha ajkam csókra vágyik?!

TITUS:

S mit bánom én, ha látom Lesbiát?!
Ő nélküle mit sem ér ez az élet!

LENTULUS:

Jupiterre, nem türhetem tovább
Eszeveszett, őrjöngő fecsegésed,
Eredj, Titus, nincs idő itt a szóra...

TITUS:

És Lesbia?

LENTULUS:

Megmentem én magam!

Jőjj Lesbia; Derekad átkarolva
Kimentelek, hallgasd meg szavam!

[Pg 56]

LESBIA:

Nem engedem, ne érintsen karod!
—Ha nem tárod mámorral, ölelésre,
Hozzám ne érj!—Ha csókom akarod:
Csókolj meg itt!

LENTULUS:

Lesbia! Vége! Vége!

ÖREG EMBER:

Segitsetek, ha van még bennetek
Romlatlan hit a régi istenekben!
—Féllábamra izzó tüzkő esett,
Nem bírom már vonszolni gyenge testem...

LENTULUS:

Ily sorsra jutsz te is, szép Lesbia!

AZ ÖREG EMBER:

Segitsetek, s titek lesz a kincsem!

LESBIA:

Halj meg te is, ha meg kell halni
Pompejinek!

AZ ÖREG EMBER:

Egek, hát senki sincsen,

Ki megmentse életem gyermekimnek?!

TITUS:

Szegény öreg, nem kell nekem a kincsed,
De megmentlek,—erősen fogd karom...

LESBIA:

Óh hát te is? Te is csak gyáva vagy?!

LENTULUS:

Hallod?! Nem, nem,—hiába akarom,
Nem birom már tovább!

LESBIA:

Hah, gyáva had!

LENTULUS:

Agyam lüktet,—hótested vértől ázik,
Ha rád nézek s lángkéve szöghajad,—
Az ajkadon pirosuló láng cikázik,
S éjfél szemed lila villámokat
Vakitva szór...

LESBIA (gúnyosan felkacagva):

Haha, a gyávaság

Ha megőrjít, költővé is tehet!

LENTULUS:

Félek tőled, Lesbia,—nem lehet
Csókot adni, ha végső csókot ad
A világnak a szörnyü, vad halál...

LESBIA:

Mégy? Futsz? No menj. Lentulus, mire vársz még?

LENTULUS:

Ne nézz úgy rám, Lesbia. Szemeidben
Delei lobog s bilinccsel tartja itten
A lekemet...

LESBIA:

Haha, menj,—mire vársz még?!

LENTULUS:

Igen, igen, halott lány halott lelke
Halott város halálát rám lehelte...
Nézd, Lesbia, fekete füst kel ott,—
Egő romok,—rengő föld,—tüzeső,—
Halott isten,—óh titkos, bős erő
Légy átkozott, ezerszer átkozott!!

(Lentulus vissza-visszanézve, mint aki nem tudja, hogy mit tegyen, arcán halálos rémülettel a kijárat felé hátrál, majd hirtelen egy újabb földalatti morajtól megrémülve, eszelős kacagással kifut. Lesbia mély megvetéssel, hideg gúnyval nézi. Majd lassan, alig hallható hangon megszólal.)

LESBIA:

Elment. Haha! S remegő, lázas ajkkal
Nem csókoltam! Haha, a gyáva, gyáva!

Nem ö`eltem vad tüzzel,—tűzhalálba!
Szeretkező, halálos, bús sóhajjal...
Haha, haha, csóktalan véget érek!

(Lerogyva)

Irtóztató!

TITUS:

Lesbia, jöttem érted,

Hogy vágyunktól égjünk el itt mi ketten...

LESBIA:

Te vagy, te vagy, ki vággyal, önfeledten
ölelni tudsz, a véget elfelejtve...

TITUS:

Óh miért nem örök a halál perce?!

[Pg 59]

Szemelvények a MODERN KÖNYVTÁR-t fogadó kritikákból:

Érdekes terv valósult meg azzal a három most megjelent füzetrel, amelyek a Modern Könyvtár című, Gömöri Jenő szerkesztésében megjelenő, új irodalmi, művészeti és tudományos gyűjteménynek első három számaként szerepelnek. A Modern Könyvtár gazdag és nagyszabású programmal indul meg és tekintve, hogy a legjelesebb magyar írók szerepelnek munkatársai sorában, és az idegen írók legértékesebb alkotásait fogja magyar nyelven megismertetni, sőt ebben a formában egészen új és kívánatos sikerű egyik programpontja szerint magyar költők és írók műveit is fogja a külfölddel megismertetni, a magyar irodalom, a magyar művelődés szempontjából nagy jövőjű és jelentőségű vállalkozás. Az első füzet a kitűnő német író hat legszebb novelláját tartalmazza. Thomas Mann a mai német irodalom egyik legkimagaslóbb alakja. Gömöri kiforrott, simulékony, árnyaló nyelven adja vissza Thomas Mann novelláinak jellegzetes egyéni stílusát. A második füzet Pikler Gyula két igen érdekes és tanulságos lélektani dolgozatát hozza. Különösen a másodiknak van jelentősége Pikler tanainak megismerése szempontjából. A harmadik füzet Kosztolányi Dezsőnek, az ismert jeles poétának lírai ciklusa. Kosztolányi az új magyar költészet egyik legértékesebb alakja. A szegény kisgyermek panaszai a legnagyobb figyelemre rászolgáló, ritka finomságokkal teljes, elsőrendűen művészi munka.

(Az Ujság)

Die ersten drei Bände der »Modern Könyvtár« (Redakteur Eugen Gömöri) sind jetzt erschienen und liefern den Beweis dafür, dass diese neue Sammlung geeignet ist, eine längst einpfundene Lücke im ungarischen literarischen Leben auszufüllen. Die »Modern Könyvtar« hat sich die Verwirklichung eines wirklich grosszügigen Programms zur Aufgabe gestellt.

(Budapester Tagblatt)

Nagyjelentőségű és nagyjövőjű irodalmi vállalkozás indult meg Modern Könyvtár címen. A vállalat célja: új kultúra megteremtése Magyarországon.

(Független Magyarország) [Pg 60]

MODERN KÖNYVTÁR
MODERN IRÓK KÖNYVESHÁZA
SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

Egyes szám ára 40 fillér, kettős szám ára 60 fillér, hármas szám ára 80 fillér, négyes szám ára 1 korona, ötös szám ára 1 korona 20 fillér

A Modern Könyvtár az első magyar modern irodalmi, művészeti és tudományos gyűjtemény. Programja a szépirodalom, valamint a művészet és tudomány terén egyaránt nagyszabású és páratlanul gazdag és ízig modern. Munkatársai a legkiválóbb, legismertebb hazai és külföldi írók, művészek, tudósok. A Modern Könyvtár eddig megjelent füzetei voltaképpen vaskos kötetek mind és egytől-egyig a magyar és idegen irodalom, művészet és tudomány remekei. A Könyvtár füzetei

nagy alakban jelennek meg és szinte egészen könyvszámba vehetők. Betűi gyönyörű, olvasható gyöngybetűk, papírja a legfinomabb famentes papír, külső kiállítás a is elsőrangú. A Könyvtár művészi címlapja Kozma Lajos, az ismert festőművész műve.

Uránia könyvnyomda, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 19

[Pg 61]

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK A TANÍTÓ / POMPEI UTOLSÓ ÉJE ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116,

(801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.